

Machiavelli om religionens betydning

Niccolo Machiavelli (1469-1527) var han både forsker, forfatter og politiker - bl.a. virkede han som embedsmand og udsending for sin fødeby Firenze. Efter en omvæltning i byen Firenzes styre i 1512 helligede Machiavelli sig helt sit litterære og videnskabelige arbejde. Udover det berømte skrift "Fyrsten" forfattede Machiavelli mellem 1512 og 1517 værket "Drøftelser af de første ti bøger hos Titus Livius". Heri gjorde han sig ligeledes en række politiske overvejelser.

Alt taget i betragtning konkluderer jeg, at den religion, som Numa Pompilius¹ indførte, var blandt de første årsager til den bys [Roms] lykke; for den skabte gode ordninger; gode ordninger frembringer god lykke; og af den gode lykke udsprang de heldige udfald af [romernes] forhavender. Og ligesom overholdelsen af den guddommelige kult er årsag til republikkers storhed, således er foragt for den årsag til deres undergang. For hvor frygten for Gud mangler, må enten dette rige gå til grunde, eller også må det opretholdes gennem frygten for en fyrste, som erstatter manglen på religion. Og fordi fyrster har kort levetid, må et sådant rige hurtigt gå til grunde, i takt med at hans dygtighed forsvinder. [...]

Når jeg derfor overvejer, hvorfra det kan komme, at folk i de gamle tider var større elskere af friheden end i vore dage, mener jeg, at det skyldes den samme årsag, som gør menneskene mindre stærke nu: Nemlig forskellen mellem vor opdragelse og den gamle. For selvom vor religion har vist os sandheden og den rette vej, får den os til at tillægge verdens ære mindre værdi; hvorimod hedningerne, som satte stor pris på den og lagde det højeste gode i den, var mere voldsomme i deres handlinger. Dette kan man se i mange af deres institutioner, begyndende med pragten i deres ofringer sammenlignet med ydmygheden i vore, idet der hos os er mere raffinement end storslået pragt, men ingen voldsomhed eller kraft. Hos dem manglede hverken pragt eller ceremoniel storhed, men dertil føjedes selve offerhandlingen, fuld af blod og vildskab, hvor man dræbte en mængde dyr; og dette frygtindgydende syn gjorde menneskene ligesådan. Den gamle religion ophøjede desuden kun mennesker, der var fulde af verdslig ære, såsom hærførere og republikkers ledere. Vores religion har derimod i højere grad ophøjet ydmyge og kontemplative mennesker frem for de handlekraftige. Den har sat det højeste gode i ydmyghed, selvfornægtelse og foragt for jordiske ting; den anden satte ære i sjælens storhed, kroppens styrke og i alle de egenskaber, der gør mennesker særligt kraftfulde. Og hvis vor religion kræver, at du har styrke i dig, ønsker den, at du er i stand til at udholde snarere end at udføre en kraftfuld handling.

Denne levemåde synes derfor at have gjort verden svag og overladt den til onde mennesker, som trygt kan beherske den, når de ser, at menneskeheden som helhed, for at komme i Paradis, tænker mere på at tåle overgreb end på at hævne dem. Og selv om det kan synes, at verden er blevet feminiseret, og himlen afvæbnet, skyldes det uden tvivl snarere menneskenes fejhed, som har fortolket vor religion i overensstemmelse med dovenskab og ikke med dyd. For hvis de betænkte, hvordan den tillader ophøjelsen og forsvaret af fædrelandet, ville de se, at den ønsker, at vi skal elske og ære det og forberede os på at være på en måde, så vi kan forsvare det. Disse former for opdragelse og falske fortolkninger er derfor årsagen til, at man i vores

¹ Numa Pompilius var en af Roms sagnkonger, der ifølge traditionen regerede byen 715-672 f.Kr. Romerne mente, at mange af deres religiøse riter og institutioner var blevet indført af Numa.

verden ikke ser så mange republikker som i oldtiden; og følgelig heller ikke ser så stor kærlighed til friheden blandt folk som dengang.

- 5 *Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio*, 1. bog, kap. 11 og 2. bog, kap. 2. N. Bettoni (red.), Milano (1824) / H. C. Mansfield & N. Tarcov: *Machiavelli – Discourses on Livy*, Chicago (1996).